

Отже, на даний час необхідна сучасна концепція управління персоналом закладів вищої освіти, ефективна система підготовки і використання кадрового потенціалу вищої школи для того, щоб вона повною мірою була здатна відповісти на вимоги часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інформацію: Закон України №2658–ХІІ [Чинний, поточна редакція від 11.05.2004]. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. С.650. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
2. Про вищу освіту: Закон України [Чинний, поточна редакція від 01.01.2015]. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. С. 2004. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Про освіту: Закон України [Чинний, поточна редакція від 01.04.2014]. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 34. С.451. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
4. Медведь В. В. Розвиток управлінської культури в професійно-технічному навчальному закладі: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 /Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. К., 2007. 284 арк. Бібліогр.: арк. 209-229.
5. Освітній менеджмент: навч. посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. К.: Шкільний світ, 2013. 400 с.
6. Палеха Ю. І. Ключі до успіху, або Організаційна та управлінська культури: навч. посібник. 2-ге вид. доп. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. 337 с.
7. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз: монографія. К.: МАУП, 2005. 440 с.: іл.

УДК 811.261.923.7

Онуфрієнко О.П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови, літератури та культури,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ВИДАТНІ ПОСТАТІ УКРАЇНСЬКИХ МОВОЗНАВЦІВ П. ЖИТЕЦЬКОГО, І. ОГІЄНКА ТА М. ЖОВТОБРЮХА В КОНТЕКСТІ КУРСУ «ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО»

«Загальне мовознавство» – підсумковий курс циклу лінгвістичних дисциплін, який викладається для студентів-філологів і дозволяє зрозуміти мову як

неповторне і своєрідне явище, що формує і людину, і суспільство. Становленню і розвитку українського мовознавства сприяла наукова подвижницька праця багатьох учених, викреслених з історії української культури і фізично знищених, або несправедливо забутих. До цих учених належать П. Житецький, І. Огієнко та М. Жовтобрюх.

Одним з тих, хто закладав і формував засади українського мовознавства, був Павло Житецький, який вивчаючи Пересопницький Євангеліє довів його українське походження. Наукова діяльність цього мовознавця пов'язана з лексикографією. П. Житецький організував групу філологів для укладання словника української мови. До складу цієї групи ввійшли М. Драгоманов, М. Старицький, П. Чубинський, В. Антонович. Також Житецький був перекладачем, фольклористом, працював над удосконаленням українського правопису. Окрім наукової діяльності, він займався також громадською діяльністю, був членом Київської «Громади». Вивчаючи у курсі «Загальне мовознавство» розділ «Фонетика», звертаємо увагу на дослідження Житецького в галузі української історичної фонетики, цей вчений вивчав взаємозв'язок слов'янських мов, його вважають першим істориком української літературної мови. Ще до М. Грушевського, П. Житецький сформулював концепцію безперервного розвитку української мови, яку в той час вважали наріччям російської мови, зіпсованої польською. Він обґрунтовував таким чином безперервний розвиток українського народу і його культури, ще з часів Київської Русі.

Як активний громадський діяч брав участь у створенні недільних шкіл, адже стояв на позиціях викладання шкільних предметів українською мовою, бо вважав, що рідна мова є запорукою розвитку нації.

Спадщина П. Житецького має велике значення і у наш час, адже наповнена прогресивними ідеями, новітніми науковими концепціями, багатим тематичним і фактичним матеріалом, тому і зараховують цього вченого до основоположників української мовознавчої науки.

До найвидатніших постатей української культури, викреслених з неї, несправедливо забутих і належить Іван Огієнко або митрополит Іларіон. Ім'я цього вченого має бути вписане в історію української культури, адже він був видатним вченим-лінгвістом, релігієзнавцем, істориком. Захоплюючись стародруками, занурюючись у текстологію, зокрема вивчаючи творчість Іоанікія Галятовського – письменника, агіографа, публіциста, оратора-проповідника, богослова, який посів почесне місце у розвитку теорії українського красномовства і заклав основи риторичного вчення українською мовою. Згодом ця наукова праця сприяла створенню І. Огієнком історії українського друкарства та нової науки палеотипії.

Іван Огієнко як видавець, політик, науковець, релігійник залишив великий творчий спадок, що може, на думку дослідників, нараховувати понад 100 томів.

Діяльність Івана Огієнка багатогранна. Українською перекладав Біблію, що було мрією його життя і його переклад вважається найкращим, робота над перекладом тривала 42 роки. Архімандрит, а згодом єпископ, Іларіон вважав, що богослужбовою мовою церкви мусить бути жива українська літературна мова, або мова староукраїнська. Повністю переклад Біблії вийшов у Лондоні у 1962 р. За спогадами сучасників, Огієнко називав себе постійним богомольцем за кращу долю українського народу.

Він укладав словники, здійснював конкордацію творів Т.Г. Шевченка, яку виконував двічі, адже перша робота пропала. Ця праця у 4-х томах була видана у Канаді після його смерті.

Цікавий і вагомий енциклопедичний доробок залишив Іван Огієнко. Це: «Історія української культури», «Українська церква», «Історія української літературної мови», «Дохристиянські вірування українського народу», які і сьогодні привертають увагу дослідників і на які посилаються у наукових розвідках вчені.

Сам Огієнко вважав «рідномовну політику» окремою наукою. Він писав, що літературна мова має невичерпне джерело перлин у живій мові. Учений вважав, що літературна українська мова недостатньо вироблена, тому потрібно працювати у цьому напрямку дуже наполегливо. Ще у 20-х роках І. Огієнко довів правильне вживання прийменника «в», а не «на» Україні. Вживання «на» Україні вважав граматичною ознакою нашого колишнього поневолення і рабською формою.

Слід зауважити, що І. Огієнко був націєцентричним вченим, на його думку, мова є культурною ознакою кожної нації і, що народ, який не розуміє сили і значення рідної мови, не працює для збільшення її культури, ніколи не стане свідомою нацією і не стане на шлях державності. Ця його думка стала пророчою на все ХХ століття.

Окремої уваги заслуговує діяльність І. Огієнка як громадського діяча, адже він, очоливши міністерство освіти УНР, провадив українізацію, і як викладач створив понад 20 навчальних книг (М. Тимошик), що вийшли у 1917-1918 рр. десятитисячними накладками. Згодом, саме І. Огієнку доручили скласти український правопис. Опрацювавши основні правила правопису у 1921 році, вчений склав його. Згодом у 1929 р. цей правопис ліг в основу нового українського правопису, але 1933 року він був оголошений націоналістичним і заборонений. На жаль, до сьогодні правопис Огієнка не повернувся.

До громадської діяльності І. Огієнка ще належить його діяльність Міністром віросповідань, де запроваджував українську мову у службу божу. Багато зробила ця обдарована людина і як церковний діяч: керував Українською автокефальною

православною церквою, Іларіон Огієнко сприяв проголошенню Акту об'єднання трьох українських автокефалій за кордоном, і, як пишуть дослідники його діяльності, Огієнко заклав підвалини організаційного оформлення української православної автокефалії та національно-мовної єдності українців діаспори та України.

Іван Огієнко 22 січня організував акт злуки Західноукраїнської Народної Республіки з Українською Народною Республікою та запропонував вважати цей день державним святом. Цей день став відзначатися із здобуттям Україною незалежності.

До його надзвичайно потрібних начинань належить заснування 30-томної «Бібліотеки українознавства». По собі І. Огієнко залишив і художні твори, і поезію. Цей доробок складає понад 10 томів, але в Україні він не відомий. Так, його ніжно-лірична пісня «Не питай, чого в мене заплакані очі» довгий час вважалась народною, а для поета це найвища шана.

Відомий мистецтвознавець та богослов Дмитро Степовик вважав кожен день життя митрополита (а він прожив 90 років) днем бджоли, що від світання до смеркання носить по краплині мед до свого вулика.

Надзвичайно цікавою постаттю в історії українського мовознавства є Жовтобрюх Михайло Андрійович – мовознавець, що вивчав проблеми сучасної української літературної мови, її історію, історію мовознавства. Досвід викладання української мови у різних педагогічних інститутах України, Узбекистану, Росії (м. Тюмень) сприяв створенню цілої низки підручників з української мови: «Курс сучасної української літературної мови» (4-е видання, 1972) Київ, «Історична граматики української мови» 1980 рік, «Українська граматики» 1986 р. Київ. Він був автором шкільних підручників з української мови, посібників для університетів та педагогічних інститутів. І в решті-решт став завідувачем відділу теорії української мови Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР. За час творчої, наукової діяльності він створив монографію з культури писемної та усної мови, звертався до проблем соціолінгвістики, що є актуальним і сьогодні. А його праця з порівняльної граматики слов'янських мов посіла почесне місце серед мовознавчих досліджень.

Увагу дослідників-лінгвістів сьогодні привертають праці: «Мова української преси (до середини 90-х років XIX ст.)», «Мова української періодичної преси (кінець XIX– XXпочаток ст.)». Не випадково вчений звернувся до глибокого вивчення української преси цього періоду, адже Валуєвський та Емський укази заборонили використання української мови, українського друкованого слова у Наддніпрянській Україні, і осередком друку українського слова стає Західна Україна, але навіть надруковані у Західній Україні книжки не дозволялося ввозити в Наддніпрянську Україну. Тому навіть «Кобзар» Т.Г. Шевченка маскували,

пересилаючи у папері для цигарок, так званий «Кобзар» Abadi. Але причину вільного друку українського слова в Австро-Угорщині вчений пояснював тим, що Австро-Угорщина дозволяла певну свободу українству, адже використовувала його проти польськості. Він писав, що «західноукраїнська преса мала всеукраїнське значення і не тільки тому, що в ній брали участь або її підтримували представники передової східноукраїнської інтелігенції, а, головне тому, що вона ставила і розв'язувала проблеми, важливі для всього українського народу». Іван Огієнко згодом підтримав цю думку Михайла Жовтобрюха про маніпулювання австро-угорської влади українським питанням.

Осібне місце у науковому доробку М. Жовтобрюха посідає «Історія української мови. Фонетика», її називають однією з найкращих спроб вивчення історії звукового складу української мови у співпраці з такими науковцями як В. Русанівський та В. Складенко. Це була перша з 4-х книг серії «Морфологія» 1978 р., «Лексика і фразеологія» 1983 р. та «Синтаксис» 1983 р. Ця наукова праця була відзначена премією ім. І. Франка НАН України. Треба зауважити, що саме М. Жовтобрюх дав вичерпний діахронічний опис звукової системи української мови у єдності її фонематичного і фонетичного аспектів.

Вчений залишив великий науковий спадок досліджень різних аспектів української мови, висловив багато думок та ідей щодо національної преси, яка, на думку М. Жовтобрюха, має виходити мовою того народу, для якого призначена. Дослідники зазначають, що і у XXI ст. ідеї та думки українського вченого щодо мови національної преси дуже актуальні.

Отже, постать М. Жовтобрюха має посідати почесне місце в історії українського мовознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баландіна Н.Ф. М.А. Жовтобрюх як дослідник мови української преси. *Слов'янський збірник*. 2013. Вип. 17. С. 47-55.
2. Казакевич О.М. Педагогічно-наукова та громадська діяльність П.Г. Житецького. К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2005.
3. Пентиліук М. Рідномовний кодекс Івана Огієнка. *Дивослово*. 2007. № 12. С. 38-40.
4. Грищенко А.П., Степаненко М.І. Жовтобрюх Михайло Андрійович. *Енциклопедія сучасної України: У 30 т.: НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України 2001-2020*.
5. Провідники духовності в Україні: довідник /за ред. І.Ф. Кураса. К.: Вища школа. 2003. 783 с.
6. Степаненко М.І. Патріарх українського мовознавства. Полтава: АСМІ, 2005. 113 с.

7. Тимошик М. Смирений богомолець за кращу долю українського народу. К.: Либідь, 1995. С. 7-47.
8. Тимошик М. Шевченкіана Івана Огієнка. *Дивослово*. 2007. № 3. С. 33-37.

УДК 814.161.2'261

Онуфрієнко О.П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови, літератури та культури,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

СУРЖИК І КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ В УМОВАХ БІЛІНГВІЗМУ

Проблеми, означені в назві статті як білінгвізм, суржик і культура мовлення, на жаль, не застаріли і остаточно не вирішені.

Білінгвізм, або двомовність, реальність у сьогднішній Україні як країні постколоніальній не одне десятиліття, де проводилась русифікація. На жаль, ця ситуація продовжується і сьогодні. Російськомовність українців дала привід Путіну заявити про їх захист, та й самі українці на Сході, особливо на Сході, кричали: «Путин, приди!» Зрозуміло, що це лише привід, але він зіграв свою роль.

Часто на захист двомовності в Україні наводять, як приклад, європейські країни: двомовних – чотири: Бельгія, Білорусь, Ірландія, Фінляндія, а тримовних – три: Боснія і Герцеговина, Люксембург, Швейцарія. Але особливості дво- і тримовності цих країн в тому, що це мови корінних народів, які, об'єднавшись, утворили державу, а певні мови домінують на тих територіях, де переважає народ, який говорить тією чи іншою мовою.

Проблема білінгвізму в Україні залишається гострою. Саме русифікація є однією із складових гібридної війни в Україні: у інтернеті переважає російська мова, вона панує і у владних коридорах, і у побуті можновладців, журналістів та інших прошарках суспільства. Учитель української мови, як правило, виходячи на перерву, теж спілкується з учнями російською. Не вистачає розуміння, що таке становище руйнує державність, немає усвідомлення того, що мова потребує захисту і збереження, потребує культивування, що потрібно у повному обсязі володіти культурою мови і мовлення. Тому така штучна і кострубата українська мова у наших політиків, а ще І. Огієнко стверджував, що велика мовна культура конче веде до великої сили політичної.

На нашу думку, у суспільстві має бути культ культури мови і мовлення, освіченості, щоб Ахматову не називали Ахметовою, а замість вимкнення не казали